

[Elektronyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.anylogic.ru/>.

11. Sokolovs'ka Z.M. Prykladni modeli systemnoyi dynamiky : [monohrafiya] / Z.M. Sokolovs'ka, O.A. Klepikova. – Odesa : Astroprynt, 2015. □ 308 s.

12. Klepikova O. A. Modelyuvannya operatyvnoyi pidtrymky marketynhovykh rishen' vyrobnychoho pidpryyemstva zasobamy AnyLogic / O. A. Klepikova // Visnyk l'vivs'koho universytetu. Seriya: ekonomichna. – 2013. □ Vyp. 50. □ s. 146-152.

Рецензент: Меджибовська Н.С., д.е.н., професор, доцент кафедри економічної кібернетики, Одеський національний економічний університет

8.06.2016

УДК 658.64:339.13

Короленко Наталія, Крекова Ольга

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ПОСЛУГ

У статті розглянуті теоретичні основи розвитку світового ринку послуг, поняття «послуга», її основні характеристики, основні риси та відмінності від торгівлі товарами, сучасний стан розвитку світового ринку послуг. Значну увагу приділено сучасним тенденціям розвитку світового ринку послуг, проаналізовано найбільш конкурентоздатні сектори, а також сучасні рейтингові позиції провідних експортерів та імпортерів на даному ринку. В останній час основні позиції посідають високо розвинуті країни світу, але в рейтингу лідерів представлено і країни, що розвиваються, про що свідчить то, що частка та роль цих країн в експорті послуг на міжнародних ринках щорічно зростає. Перспективним напрямом є збільшення кількості великих інтегрованих компаній, що постачають споживачеві “пакет послуг” і дають йому можливість використовувати одного постачальника послуг, а також виникнення та розвиток інноваційних видів послуг.

Ключові слова: послуги, світовий ринок послуг, міжнародна торгівля, провідні експортери та імпортери, конкуренція, тенденції розвитку.

Короленко Наталья, Крекова Ольга

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ МИРОВОГО РЫНКА УСЛУГ

В статье рассмотрены теоретические основы развития мирового рынка услуг, понятие «услуга», ее основные характеристики, основные черты и отличия от торговли товарами, современное состояние развития мирового рынка услуг. Особое внимание уделено современным тенденциям развития мирового рынка услуг, проанализированы наиболее конкурентоспособные секторы, а также современные рейтинговые позиции ведущих экспортеров и импортеров на данном рынке. В последнее время основные позиции занимают высоко развитые страны мира, но в рейтинге лидеров представлены и развивающиеся страны, про что свидетельствует то, что доля и роль этих стран в экспорте услуг на международных рынках ежегодно увеличивается. Перспективным направлением является увеличение количества крупных интегрированных компаний, которые занимаются поставкой потребителю «пакета услуг» и дают ему возможность использовать одного поставщика услуг, а также возникновение инновационных видов услуг.

Ключевые слова: услуги, мировой рынок услуг, международная торговля, ведущие экспортеры и импортеры, конкуренция, тенденции развития.

Korolenko Nataliya, Krekova Olga,

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF WORLD MARKET OF SERVICES

The article is dedicated to the theoretical foundations of the world market of services, the concept of "service", its main characteristics, the main features and differences from trade of goods, the current state of the

global services market. Particular attention is paid to the modern trends of development of the global service market, the most competitive sectors world merchandise and services markets are characterized, and the world ranks of leading exporter's and importer's are analyzed. In recent years, it is observed that the main positions occupied developed countries, but in the rating of the leaders are represented and developing countries. The share and the role of these countries in the export of services in the global markets is increasing annually. A promising direction is to increase the number of large integrated companies involved in the supply to the consumer "package" and give him the opportunity to use one service provider, as well as the emergence of innovative services.

Keywords: services, global services market, international trade, leading exporters and importers, competition, development trends

Постановка проблеми у загальному вигляді. Світовий ринок послуг являє собою сферу обміну послуг між країнами. Поряд зі світовими товарними ринками він є невід'ємною частиною міжнародних економічних відносин.

На динаміку та структуру світового ринку послуг, безумовно, вплинули і наслідки останньої світової фінансово-економічної кризи. Тому актуальним є вивчення основних проблем щодо сутності та особливостей послуг у сучасному світовому господарстві, тенденцій та перспектив подальшого розвитку ринку послуг.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Дослідженням світового ринку послуг займаються такі зарубіжні та вітчизняні дослідники: Агафонова Л.Г., Багієв Г.Л., Гаврилюк, Котлер Ф., Козак Ю.Г. та ін.

У працях цих авторів на основі теоретичних узагальнень і практичного вітчизняного й зарубіжного досвіду було науково обґрунтовано та вироблено головні засади і напрями формування та розвитку світового ринку послуг.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми сутності послуг та формування їхнього ринку досі залишаються малодослідженими і потребують особливої уваги, а також недостатньо повно розкрито механізм впливу чинників та факторів сучасного глобалізованого макросередовища на характер та масштаби розвитку міжнародної торгівлі послугами. Останнім

часом потребують всебічного дослідження провідних тенденцій розвитку ринку послуг в сучасних умовах, що і обумовило вибір даної тематики для дослідження.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення сучасних перспектив розвитку міжнародної торгівлі послугами та факторів, які зумовлюють розвиток світового ринку послуг на сучасному етапі, а також розробка основних рекомендацій щодо покращення економічного становища.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах трансформації світового господарства кінця ХХ і початку ХХІ ст. формування глобального інформаційного ринку та переходу розвинених країн до постіндустріальної моделі розвитку міжнародний ринок послуг виступає каталізатором стрімкого піднесення світової економіки. Торгівля послугами є складовою частиною і рушійною силою розвитку інших галузей господарства та одним з вирішальних чинників зростання країн, що розвиваються, країн з перехідною економікою і найменш розвинених країн.

Поняття «послуги» охоплює досить широку область економічної діяльності. Послуга – це виконання, згідно з договором, однією стороною (виконавцем) за завданням другої сторони (замовника) певних дій або здійснення певної діяльності, що споживаються в процесі їхньої реалізації. Послуги як результат трудової діяльності відображаються в корисному ефекті, особливій споживчій вартості. Послуги у зовнішньоекономічній діяльності – це економічні відносини між двома сторонами-резидентами та нерезидентами [1, с.150].

Послуги і торгівля ними якісно відрізняються від товарів і торгівлі ними.

Основні відмінності товарів і послуг

Товар	Послуга
Відчутний	Невідчутні (про них не можна судити до завершення)
Видимий	Невидима
Підлягає збереженню	Не підлягає збереженню
Експорт означає перетин кордону, вивезення з митної території	Експорт означає надання послуги нерезиденту, навіть якщо він знаходиться на митній території країни-експортера
Торгівля товарами не пов'язана безпосередньо із процесом їх виробництва	Безпосередньо пов'язана із процесом виробництва послуг
Розвиток світових ринків товарів, капіталів, робочої сили стимулює міжнародний попит і пропозицію на різноманітні послуги	Купівля - продаж послуг на світовому ринку тісно взаємодіє з міжнародним рухом капіталу та міграцією робочої сили
Менш залежні від врахування умов виконання робіт і заздалегідь визначених вимог споживача	Характерним є врахування конкретних умов виконання робіт і заздалегідь визначених вимог споживача у зв'язку з виконанням послуг на замовлення
Характерна «вільна торгівля»	Сфера послуг, більше захищається державою від іноземної конкуренції, ніж сфера матеріального виробництва, внаслідок чого в міжнародній торгівлі послугами існує більше протекціоністських перешкод і конкурентних бар'єрів, ніж у торгівлі товарами
Можуть бути придатні до широкого залучення в міжнародний обмін	Не всі види послуг можуть бути придатні до широкого залучення в міжнародний обмін (це стосується насамперед побутових і комунальних послуг)

Таким чином, запропоноване визначення дозволяє виділити три ключові особливості послуги:

- по-перше, послуга є саме результатом, а не процесом діяльності по задоволенню потреби;

- по-друге, важливою характеристикою послуги є її комерційний характер;

- по-третє, результат послуги нематеріальний, тобто процес надання послуги не призводить до заволодіння споживачем певними матеріальними благами. [2, с.47]

У системі міжнародної торгівлі послугами можна виділити такі два блоки: структурно - галузеві компоненти та виробничо-комерційні операції.

1. Структурно-галузеві компоненти системи міжнародної торгівлі послугами – це інформаційні послуги як динамізуючий фактор міжнародної економічної діяльності, міжнародні транспортні, банківські та страхові, міжнародний туризм.

2. Виробничо-комерційні послуги, які входять до системи міжнародної торгівлі послугами, – лізинг, франчайзинг, інжиніринг, ліцензійний обмін, міжнародні орендні операції.

Послуги є водночас і предметом, яким торгують на світовому ринку, і його потужним динамізатором, фактором, що дедалі більше визначає його параметри, тенденції і навіть характер процесів

глобалізації.

На основі здійснених досліджень передумов та закономірностей розвитку світового ринку послуг можливо ідентифікувати комплекс факторів, що спричиняють визначальний вплив на розвиток світової сфери послуг (табл. 2).

Таблиця 2

Визначальні фактори розвитку світового ринку послуг	
Фактори	Характер впливу
Науково-технічна революція, поява нових сфер діяльності	На основі інформаційних технологій, нових засобів комунікації виник та розвивається спектр нових послуг, радикально оновлюється їхні традиційні види, підвищуються якісні показники обслуговування
Структурно-технологічна перебудова матеріального виробництва	Виросли потреби промислових компаній у високоякісних ділових послугах, пов'язаних з різноманітними та складними проблемами їхньої реструктуризації й розвитку – технічними, збутовими, управлінськими
Лібералізація зовнішньоекономічних операцій	Поступово усуваються бар'єри на шляху виходу на світовий ринок провідних корпорацій у сфері фінансових, туристичних, транспортних послуг
Поступова гуманізація життя, підвищення ролі та значення людського чинника Розвиток комп'ютерних технологій та засобів зв'язку	Активно розвивається світовий ринок туристичних послуг, оскільки у людей виникають додаткові потреби у враженнях, відпочинку, лікуванні тощо Усунення перешкод та бар'єрів на шляху розвитку консалтингових послуг, створення додаткових можливостей для розвитку туристичних послуг, комунікаційних послуг
Розвиток економіки «матеріального» виробництва	Динамічний розвиток у сфері матеріального виробництва ініціює вторинний попит у сфері послуг – передусім це стосується транспортних та інжинірингових послуг

На сучасний розвиток світового ринку послуг суттєво впливають такі фактори, як:

- НТП та пов'язані з ним структурні зміни у міжнародному поділі праці;

- зміна структури споживання, яка викликана ростом добробуту, переорієнтацією його переваг на інші цінності, в тому числі на використання послуг;

- посилення ролі ТНК у світовій економіці, перетворення послуг у складовий елемент їх виробничої діяльності;

- постіндустріалізація розвинених країн і трансформація їхніх національних господарств у так звані «економіки послуг». [2, с. 62]

Характерними особливостями сучасного етапу розвитку світового господарства є тенденції інтернаціоналізації, транснаціоналізації та глобалізації, що, безумовно, вплинули і на розвиток міжнародної торгівлі послугами. З метою отримання додаткового прибутку, отримання позитивного ефекту масштабу національні компанії розвинутих та окремих нових індустріальних країн розширюють масштаби своєї діяльності, поступово виходячи за рамки своєї національної економіки. Таким чином, формуються транснаціональні корпорації, що спеціалізуються саме на виробництві та реалізації послуг, що або ж супроводжують товарну торгівлю (наладка, технічне обслуговування обладнання, транспортування і т. ін.), або ж існують окремо, задовольняючи потреби як виробничого, так і невиробничого секторів (комп'ютерні послуги, туризм, страхування і т. п.). Окрім того, глобалізація, що знаходить своє відображення, передусім, в інтенсифікації науково-технічного прогресу, призводить до прискорення міжнародного обміну окремими видами послуг, зокрема фінансовими. Все це безпосередньо впливає на динаміку розвитку світового господарства.

В умовах динамізації глобального конкурентного середовища сфера послуг набуває динамічного розвитку та стає одним із впливових чинників, від яких залежить зростання економіки, підвищення конкурентоспроможності країни на світових ринках, покращення добробуту населення. У 2014 р. світовий експорт послуг досяг позначки у 4,4 трлн. дол. США.

Міжнародна торгівля послугами значно зросла в останній третині ХХ ст. Так, у розвинених країнах світу частка сфери послуг в структурі ВВП перевищує 70%, в ній зайнято приблизно 65% працездатного населення планети (у США – до 75%). Протягом 2005–2014 рр. обсяг світового експорту послуг збільшився в 1,9 рази і склав у 2014 р. 4940 млрд. дол. США [4].

За статистикою ЮНКТАД, частка послуг у світовій торгівлі становила в 2005 р. 20,1%, в 2010 р. – 20,2%, в 2014 р. – 20,7% [4]. У Північній Америці, Європі та Азії найбільшу долю в експорті послуг займають комерційні послуги, які у 2014 році зросли на 4% та склали 4,9 трлн дол. Аналогічні тенденції спостерігаються і в імпорті послуг: ріст на 5% в цілому за усіма регіонами світу, за виключенням країн СНД (зменшення на 4%).

У сфері поставок послуг лідери також не змінилися: перші позиції знову зайняли США (686 млрд дол., доля у глобальному експорті 14,1%), а також Великобританія (329 млрд дол., 6,8%) та Германія (267 млрд дол., 5,5%). Серед споживачів послуг на першому місці знову США (454 млрд дол., 9,6%), далі йдуть Китай (382 млрд дол, 8,1%), та Германія (327 млрд дол, 6,9%). (табл.3)

Таблиця 3

Провідні експортери та імпортери у світовій торгівлі послугами, 2014 р.

Місце	Країна-експортер	Обсяг, млрд. дол.	Частка, %	Країна-імпортер	Обсяг, млрд. дол.	Частка, %
1	США	686	14,1	США	454	9,6
2	Великобританія	329	6,8	Китай	382	8,1
3	Німеччина	267	5,5	Німеччина	327	6,9
4	Франція	263	5,4	Франція	244	5,1
5	Китай	222	4,6	Японія	190	4,0
6	Японія	158	3,3	Великобританія	189	4,0
7	Нідерланди	156	3,2	Нідерланди	165	3,5
8	Індія	154	3,3	Ірландія	142	3,0
9	Іспанія	135	2,8	Сінгапур	130	2,7
10	Ірландія	133	2,7	Індія	124	2,6
11	Сінгапур	133	2,7	Російська Федерація	119	2,5
12	Бельгія	117	2,4	Республіка Корея	114	2,4
13	Швейцарія	114	2,3	Італія	112	2,4
14	Італія	114	2,3	Бельгія	108	2,3
15	Гонконг	107	2,2	Канада	106	2,2

Основні позиції в рейтингу посідають високо розвинуті країни світу (насамперед, США, Велика Британія, Німеччина, Японія, Франція), але в рейтингу лідерів представлено і країни, що розвиваються, - Китай, Індію та Сінгапур (табл. 3). Частка та роль цих країн в експорті послуг на міжнародних ринках щорічно зростає.

Частка країн з перехідною економікою у світовому експорті послуг у 2014 р. склала 2,9%, а у світовому імпорті 3,9%. Ці країни володіють значними можливостями для розвитку туризму, транзиту, морських перевезень, інженерно-консультаційних, будівельних та ін. послуг.

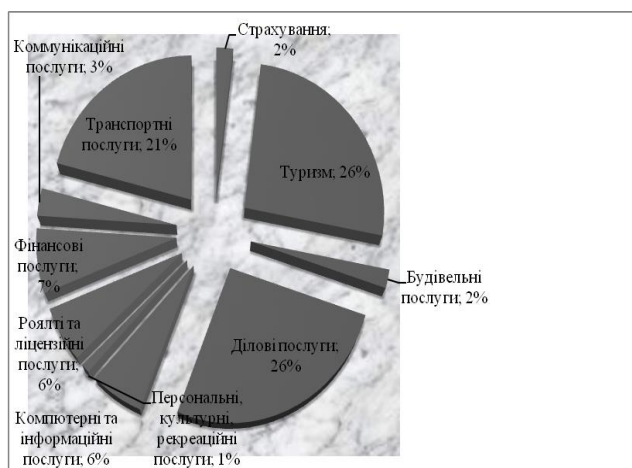

Рис.1 Частка видів послуг в загальному експорті міжнародних послуг у 2014 р. [4]

Як можна бачити з рис.1, двома головними видами послуг у світовій торгівлі у період з 2008 по 2014 рік залишаються туризм та транспортні послуги. В 2014 році експорт туристичних послуг приніс майже 2 трлн. дол. Надходження від міжнародних туристів зросли на 5%. Темпи росту торгівлі транспортними послугами збільшилися на 3,8%.

У числі послуг, які найбільш динамічно розвиваються можна відмітити комп'ютерні та інформаційні послуги (13%), за якими слідує персональні культурні, рекреаційні послуги (8,9%), а потім ділові та професійні послуги (6,8%). Страхіві та фінансові послуги зросли на 11%. [3]

Спеціалізація країни на тому чи іншому виді послуг безпосередньо пов'язана з рівнем її економічного розвитку. У високорозвинених країнах частка послуг збільшується внаслідок зростання продуктивності праці і скорочення зайнятості в промисловості, сільському господарстві, будівництві, а також за рахунок пропозиції нових послуг.

З огляду на проведений аналіз сучасного стану розвитку світової торгівлі товарами та послугами, слід виділити наступні її особливості:

- на сучасному світовому товарному ринку чітко виділяються два типи регіонів: з часткою у міжнародній торгівлі, що зростає, та з такою, що зменшується. Ще десять років назад до першої групи відносили, в першу чергу, Європу як регіон-лідер у світовій торгівлі, то вже сьогодні до першої групи відносяться країни Азії, частка в світовому експорті товарів яких зросла в 2,3 рази, та країни Середнього Сходу – збільшення частки на світовому ринку в 3,5 разів;

- значні обсяги внутрішньорегіональної торгівлі та потужна присутність європейських та азійських експортерів товарів на всіх регіональних ринках; 3) у товарній структурі світового експорту чітко виділяються три основні групи товарів: сільсько-господарська продукція; паливо та продукція видобувної промисловості та промислові товари. При цьому питома вага третьої групи має виражену тенденцію до зменшення, натомість частка другої групи суттєво зростає;

- відбувається активний розвиток сфери послуг у більшості країн світу. Протягом останніх десятиріч міжнародна торгівля послугами характеризувалася меншими «перепадами» в розвитку, ніж торгівля товарами;

- спеціалізація країни на тому чи іншому виді послуг безпосередньо пов'язана з рівнем її економічного розвитку.

Висновки і перспективи подальших розробок. Отже, світовий ринок послуг на даний час є складною багаторівневою системою, яка продовжує розвиватися в умовах економічної глобалізації. Подальша перспектива розвитку цього ринку полягає у розвитку системи зовнішньоекономічних відносин між великими міжнародними об'єднаннями та організаціями. Інтеграційні процеси у світі впливають на створення загальних механізмів регулювання

ринку послуг у світі, що призводить до активізації зовнішньоторговельних відносин між країнами, подальшого усунення бар'єрів для міжнародної торгівлі.

Цей феномен можна пов'язати з дією наступних чинників. По-перше, революційні технологічні зміни в засобах зв'язку і на транспорті перетворили на товари цілий ряд так званих нефакторних послуг. Різке зниження транспортних витрат збільшило ступінь мобільності виробників і споживачів послуг, застосування нових засобів супутникового зв'язку і відеотехніки дало можливість взагалі відмовитися від особистого контакту продавця і покупця послуги. По-друге, прискорення. Теоретичні основи аналізу світового ринку послуг темпів технологічного прогресу в області телекомунікацій і інформатики призвело до появи нових форм торгівлі послугами. Йдеться про міжнародний комерційний обмін інформацією, у якому або бази даних стають об'єктом зовнішньої торгівлі, або фірма в такий спосіб підтримує контакт із своїми закордонними філіями. По-третє, технологічний прогрес дав змогу збільшити попит на ті види послуг, що раніше мали товарну форму. Це стосується фінансових послуг, послуг банків і страхових фірм. Застосування сучасних технологій у цій галузі дає змогу значно розширити коло клієнтів фінансових закладів і збільшити спектр наданих ними послуг.

Література

1. Міжнародна торгівля. Підручник. Видання 5-те, перероб. та доп. / за ред. Козака Ю.Г./ Козак Ю.Г, Притула Н.В., Осипов В.М., Кочевой М.М. та ін. - Київ-Катовіце-Краков: ЦУЛ, 2015 – 272 с.

2. Антонюк К.В. Визначальні фактори розвитку сучасної міжнародної торгівлі послугами/К.В.Антонюк//Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського. – 2015. - № 6 – с. 46-51

3. World Trade Organization [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.wto.org.ua

4. The Trade and Development Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2014_en.pdf.

1. Mizhnarodna torhivlya. Pidruchnyk. Vydannya 5-te, pererob. ta

dop. / za red. Kozaka Yu.H./ Kozak Yu.H, Prytula N.V., Osypov V.M., Kochevoy M.M. ta in. - Kyiv-Katovitse-Krakov: TsUL, 2015 – 272 s.

2. Antonyuk K.V. Vyznachal'ni faktory rozvytku suchasnoyi mizhnarodnoyi torhivli posluhamy/K.V.Antonyuk//Mykolayivs'kyu natsional'nyu universytet imeni V.O.Sukhomlyns'koho. – 2015. - # 6 – s. 46-51

3. World Trade Organization [Elektronyy resurs] – Rezhym dostupu: www.wto.org.ua

4. The Trade and Development Report [Elektronyy resurs]. – Rezhym dostupu : http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdr2014_en.pdf.

Рецензент: Осипов В.М., д.е.н., професор, завідувач відділу соціально-економічного розвитку приморських регіонів ІПРЕЕД НАН України

4.07.2016

УДК 330. 354

Михаць Святослав

ОСНОВНІ ЗМІНИ У ВИМОГАХ ДО ОСВІТИ ЯК ГАЛУЗІ ЕКОНОМІКИ В ХХІ СТОЛІТТІ

Освіта впливає на продуктивність праці та розвиток декількома шляхами. Освіченіша людина швидше сприймає нову інформацію та ефективніше застосовує невідомі раніше засоби виробництва та нові процеси. Коли впроваджують новий продукт або процес, необхідно багато знати про те, як він працює і як його застосувати у специфічних обставинах та середовищі. У нестабільному динамічному середовищі технологічних змін освіченіші робітники мають більше переваг. Освітня підготовка є вирішальним фактором якості праці. Від неї залежить те, які види робіт здатна виконувати людина, і те, як вдало вона буде це робити.

Ключові слова: освіта, уміння й навички, автоматизація,